

Bruselis, 2022 03 23
COM(2022) 131 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

**Nuo karo Ukrainoje bėgančių asmenų priėmimas: Europos pasirengimas tenkinti jų
poreikius**

Per vos keturias savaites nuo Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios į Europos Sąjungą atvyko apie 3,5 mln. žmonių, daugiausia moterų ir vaikų. Dar nėra buvę, kad tiek atvyktų per tokį trumpą laiką. ES ir toliau nenuilstamai remia nuo humanitarinės katastrofos Ukrainoje nukentėjusius asmenis, o šiame komunikate daugiausia dėmesio skiriama ES vidaus veiksams iš šios šalies bėgantiems asmenims remti.

Svarbi bendro valstybių narių atsako į karą dalis – atverti ES duris tiems, kas priversti bėgti iš savo namų¹. ES lygmens veiksmai atspindi visos ES gyventojų ryžtą, užuojautą ir solidarumą, taip pat didžiules nacionalinių ir vietos valdžios institucijų, NVO, bendruomenių asociacijų ir įmonių pastangas.

Šiuo metu daugiausia dėmesio pagrįstai skiriama neatidėliotiniams atvykstančių asmenų priėmimo ir apsaugos poreikiams. ES nuolat teikia valstybėms narėms paramą, susijusią su pagalba pasienyje, priėmimu ir civiline sauga. Šiame komunikate aptariamos galimybės, kaip ES ilgainiui toliau rems jų veiklą.

ES palankiai vertina tai, kad pirmą kartą pradėta taikyti Laikinosios apsaugos direktyva², kad būtų galima greitai ir veiksmingai teikti pagalbą ir suteikti aiškų teisinį statusą. Ukrainos piliečiai ir jų šeimos nariai, taip pat dėl konflikto perkelti asmenys, kuriems Ukraina buvo tapusi namais³, dabar visoje ES turi teisę į beprecedentę apsaugą, įskaitant teisę į apgyvendinimą, švietimą, sveikatos priežiūrą ir darbą. Žmonių srautui iš Ukrainos didėjant šios nuostatos ir toliau bus taikomos. Dabar reikia praktiškai užtikrinti šias teises.

Neretai atvykę asmenys yra atskirti nuo savo šeimos. Ypač didelį susirūpinimą kelia didelis iš Ukrainos atvykstančių vaikų skaičius – JT vertinimu, vaikai gali sudaryti pusę visų atvykstančių asmenų. Šių vaikų patirtis siaubinga ir jiems reikės ypatingos apsaugos, priežiūros ir psichosocialinės paramos. Daugelis jų yra nelydimi nepilnamečiai arba atvyksta be tėvų. Visi turi jaustis saugūs, turi pradėti lankyti mokyklą, kad būtų atkurtas stabilumo jausmas, ir turi būti apsaugoti nuo galimo išnaudojimo ir prekybos žmonėmis rizikos.

Šiems sunkumams įveikti reikės bendro požiūrio ir tikro solidarumo. Naujosiomis Laikinosios apsaugos direktyvos nuostatų įgyvendinimo gairėmis⁴ atvykstantiems asmenims bus padedama naudotis nuosekliai ir veiksmingai suteikiamomis teisėmis, o valstybėms narėms – vykdyti savo naujas pareigas. Gairės bus reguliariai atnaujinamos siekiant padėti valstybėms narėms spręsti kasdienes problemas ir prisitaikyti prie pokyčių.

Jau veikia Solidarumo platforma, skirta valstybių narių bendradarbiavimui koordinuoti, ir pagal ją pradėta perkelti asmenis iš Moldovos, kuri patiria itin didelį spaudimą. Platformoje bus koordinuojamas solidarumo principu pagrįstų pasiūlymų ir nustatytų poreikių derinimas,

¹ Komunikatas dėl Europos solidarumo su pabėgėliais ir tais, kurie bėga nuo karo Ukrainoje, COM(2022) 107 (2022 03 08).

² Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/382, kuriuo nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas.

³ Tarybos įgyvendinimo sprendime (ES) 2022/382 numatyta, laikinoji apsauga turėtų būti suteikta ne tik Ukrainos piliečiams, bet ir trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, kuriems Ukrainoje buvo suteikta tarptautinė apsauga, ir jų šeimos nariams, jei jie Ukrainoje gyveno iki 2022 m. vasario 24 d. imtinai. Iki vasario 24 d. imtinai Ukrainoje gyvenusiems ir leidimą nuolat gyventi šalyje turintiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie negali saugiai grįžti į savo kilmės šalį, valstybės narės taiko laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal savo nacionalinę teisę. Valstybės narės taip pat gali suteikti laikinąją apsaugą kitiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie teisėtai gyveno Ukrainoje ir negali į ją grįžti.

⁴ Komunikatas dėl laikinosios apsaugos įgyvendinimo gairių, C(2022) 1806 (2022 03 21).

įskaitant priėmimo pajėgumus⁵. Taip bus užtikrinta, kad visoje ES būtų galima kuo veiksmingiau naudotis infrastruktūra ir paslaugomis, ES lygmeniu susiejant visas priemones valstybių narių poreikiams patenkinti. Tokiu būdu ypatingas dėmesys bus skiriamas pažeidžiamiausiems asmenims, visų pirma vaikams. Pirmąją platformos veiklos savaitę šešios valstybės narės ir Norvegija įsipareigojo priimti iš Ukrainos į Moldovą pabėgusius žmones, dėl kurių pastarosios priėmimo pajėgumams darytas didžiulis spaudimas. Siekiant greitai įdiegti Solidarumo platformą ir pasiekti rezultatų, bus labai svarbu, kad aktyviai dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai, valstybės narės ir agentūros. Skaidrūs ir nuolat atnaujinami valstybių narių duomenys⁶ bus labai svarbūs veiksmingam veiksmų koordinavimui, kad žmonės būtų nukreipti į pakankamai pajėgumų turinčias valstybes nares.

Atsižvelgiant į poreikių mastą, visi visuomenės sektoriai prisideda prie to, kad būtų užtikrintos su laikinąja apsauga susijusios teisės – teisė į apgyvendinimą, švietimą, sveikatos priežiūrą ir galimybė įsidarbinti. Svarbus vaidmuo tenka vietos ir regionų valdžios institucijoms, įmonėms, socialiniams partneriams, sveikatos priežiūros, socialinėms ir užimtumo tarnyboms, vaiko teisių apsaugos tarnyboms, vaikų priežiūros įstaigoms ir mokykloms, taip pat pilietinei visuomenei, migrantų vadovaujamos organizacijos ir išėivių bendruomenėms. Ši įsipareigojimą bus padedama įgyvendinti ES imantis didelio masto naujų veiksmų, kuo labiau padidinant turimo finansavimo poveikį ir panaudojant įvairius ekspertų tinklus.

Norėdami paremti tiek daug į Europą nuo karo Ukrainoje bėgančių žmonių, turėsime vadovautis žmogiškumo ir lankstumo principais. Tai sudėtingas uždavinys, nes reikia veiksmingai organizuoti veiklą ir ją koordinuoti pačioje ES, taip pat su Ukrainos valdžios institucijomis ir tarptautiniais partneriais. ES susiduria su precedento neturiniu iššūkiu ir būtent bendromis jėgomis padėsime tiems, kuriems reikia mūsų pagalbos, atsižvelgdami į mūsų vertybes ir europinį gyvenimo būdą.

Komisija:

- *sutelks pagrindinius tinklus, kad per Solidarumo platformą valstybėms narėms būtų padedama kuo geriau panaudoti išteklius ir ekspertines žinias visoje ES;*
- *padės valstybėms narėms greitai ir lanksčiai naudoti ES lėšas, kad būtų galima greitai gauti specialiai pritaiktą finansavimą ir paremti valstybių narių, pagrindinių organizacijų ir pilietinės visuomenės pastangas užtikrinti, kad būtų garantuotos pagal laikinąją apsaugą suteikiamos teisės;*
- *sukurs specialias struktūras, kad ir tos valstybės narės, į kurias atvykstama pirmiausia, ir kelionės tikslo valstybės narės, taip pat kiti pagrindiniai paslaugų teikėjai galėtų kuo greičiau įdiegti geriausias turimas priemones.*

I. SAUGAUS PRIEGLOBSČIO EUROPOJE SUTEIKIMAS

Dėl Rusijos agresijos ukrainiečiai verčiami išvykti iš savo šalies, bet daugelis jų tikėsis galiausiai grįžti. Vis dar labai neaišku, kaip greitai tai bus įmanoma. Todėl parama turi būti teikiama *nedelsiant*, tačiau taip pat turi būti atsižvelgiama į *ilgalaikio buvimo galimybę*. Šie aspektai įtvirtinti Laikinosios apsaugos direktyvoje, pagal kurią pirminė apsauga galioja

⁵ Ši veikla grindžiama valstybių narių pagal integruotą politinio atsako į krizes mechanizmą (IPCR) pateiktomis rekomendacijomis.

⁶ Įskaitant duomenis apie srautus ir asmenų, esančių valstybių narių teritorijose, skaičius, taip pat apie turimus apgyvendinimo pajėgumus.

vienus metus, tačiau gali būti automatiškai pratęsta du kartus po šešis mėnesius kaskart. Parama valstybėms narėms bus derinama su parama sprendžiant dabartinius uždavinius ir tenkinant numatomus poreikius vidutinės trukmės laikotarpiu.

2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas⁷ – tvirtas pagrindas, kuriuo bus remiamasi veikiant toliau ir padedama palaikyti jau užmegztus iš Ukrainos perkeltųjų asmenų ir priimančiųjų bendruomenių ryšius. Plane pabrėžiama, kad rengiant veiksmus svarbu įtraukti įvairius suinteresuotuosius subjektus, įskaitant pačius atvykstančius asmenis ir išseivų bendruomenes. Tai labai svarbu siekiant veiksmingos komunikacijos, įgalėjimo ir atsakomybės. Taip pat svarbu koordinuoti veiklą, kad valdžios institucijų, labdaros organizacijų ir pilietinės visuomenės indėlis, kai įmanoma, prisidedant ir Ukrainos valdžios institucijoms, būtų kuo veiksmingesnis. Komisija sutelkė programos „Erasmus+“, Europos solidarumo korpuso ir kultūrinės bendruomenės, kad jos pritaikytų savo veiklą ir galėtų remti atvykstančius asmenis.

Atvykstantiems asmenims ir juos priimančioms bendruomenėms **tikslinė pagalba turėtų būti teikiama kuo anksčiau**. Šią didžiulę ir būtiną paramą jau teikia artimiausios Ukrainos kaimynės Lenkija, Rumunija, Vengrija ir Slovakija. Netrukus bus pereita prie didesnio dėmesio pagalbai perkeltiesiems asmenims įsikurti. Geriausias būdas sumažinti priklausomybę nuo išorės paramos ir stiprinti ryšius su priimančiosiomis bendruomenėmis – padėti atvykstantiems asmenims pasiekti tam tikrą finansinį savarankiškumą, visų pirma padedant jiems rasti jų įgūdžius ir kvalifikaciją atitinkančių darbo vietų, ir užtikrinti jiems galimybę gauti būstą, naudotis švietimo, sveikatos priežiūros ir kitomis socialinėmis paslaugomis. Kai įmanoma, Ukrainos valdžios institucijos taip pat gali pateikti duomenų ir informacijos, kurie padės valstybėms narėms veiksmingiau nukreipti paramą, be to, bus dedamos visos pastangos padėti tiems, kurie neturi dokumentų.

Vienas iš svarbiausių būdų padėti atvykstantiems žmonėms – **informacija** apie suteikiamas teises. Labai vertinga pasienyje teikiama informacija. Siekiant padėti asmenims suprasti savo teises ES, pradėjo veikti interneto svetainė „Parama iš Ukrainos bėgantiems žmonėms“⁸. Svetainėje pateikiama informacija apie sienos kirtimą, teises atvykus ir tolesnio keliavimo galimybes. Komisija toliau bendradarbiaus su ES agentūromis, valstybėmis narėmis, JT agentūromis ir kitais partneriais, siekdama užtikrinti, kad žmonės turėtų jiems reikalingos informacijos, taip pat kad būtų kovojama su prorusiška dezinformacija, kuria siekiama skleisti abejones ir netikrumą.

Tikslūs duomenys, įskaitant duomenis apie atvykstančių asmenų poreikius, ypatingą pažeidžiamumą ir sveikatos būklę, šeimos ryšius, amžiaus grupes ir įgūdžius, taip pat jų pasirinktą kelionės tikslą Europoje, taip pat bus labai svarbūs įgyvendinant ES atsako priemones. Bus labai svarbu, kad valstybės narės dalytųsi tiksliais, palyginamais ir nuolat atnaujinamais duomenimis, kad solidarumas visose srityse būtų veiksmingas. ES migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo mechanizmo tinkle jau dalijamasi vertingais duomenimis ir dėmesys sutelkiamas į konkrečius klausimus, pavyzdžiui, nelydimų nepilnamečių skaičių, neįgaliuosius arba šeimoms tinkamus priėmimo pajėgumus. Solidarumo platformoje ir kituose svarbiuose tinkluose jau derinami pajėgumai ir poreikiai, ir sprendžiami tokie klausimai kaip įgūdžių trūkumo nustatymas, kad atvykstantys asmenys galėtų padėti jį mažinti. Taip pat bus nagrinėjami kiti būdai rinkti duomenis apie gyventojų judėjimą.

⁷ COM(2020) 758 *final* (2020 11 24).

⁸ [Informacija nuo karo Ukrainoje bėgantiems žmonėms, Europos Komisija \(europa.eu\)](#).

Siekiant padėti iš Ukrainos atvykstantiems asmenims sėkmingai integruotis ES, bus padedama įveikti **kultūros ir kalbos kliūtis**. Tai aktualu ir suaugusiems, ir vaikams. ES gali padėti įgyvendinti tokias iniciatyvas kaip parama priėmimo centrams, interneto svetainėms, kuriose pateikiama praktinių gairių, kaip susisiekti su vietos bendruomene ir viešosiomis tarnybomis, įtraukti ukrainiečių kalbą į priemones, skirtas padėti darbo ieškantiems asmenims, ir viešinti esamas e. mokymosi svetaines ukrainiečių kalba. Ukrainiečių kalba ką tik įtraukta į Europos Komisijos e. vertimo priemonę, kuria savo darbe gali naudotis nacionalinės valdžios institucijos⁹. Integracijos finansavimas suteikia galimybę iš karto mokytis kalbą visoms amžiaus grupėms. Kultūrų tarpininkai ir vertėjai žodžiu, be kita ko, išėivijos atstovai ir patys atvykstantys asmenys, taip pat gali padėti užtikrinti kultūrinę integraciją.

Iš Ukrainos atvykstančių asmenų įsitraukimui į įprastą gyvenimą būtina galimybė **naudotis banko sąskaitomis** ES, kad jie galėtų gauti socialinės paramos išmokas ar darbo užmokestį arba atlikti mokėjimus. Asmenys, kurie turi teisę į laikinąją apsaugą, turi teisę į pagrindinę banko sąskaitą¹⁰. Komisija palaiko ryšius su bankų sektoriumi, kad užtikrintų šios teisės įgyvendinimą, ir šis klausimas bus įtrauktas į informavimo kampanijas. Laikinosios apsaugos direktyvos įgyvendinimo gairėse taip pat rekomenduojama valstybėms narėms sudaryti palankesnes sąlygas atidaryti banko sąskaitą dar prieš išduodant leidimą gyventi šalyje.

ES ketina ne tik priimti nuo karo bėgančius asmenis, bet ir užtikrinti jų **saugumą** Europoje. Didžioji dauguma į ES atvykusių asmenų yra moterys, vaikai ir vyresnio amžiaus žmonės (vaikai sudaro apie pusę). Labai svarbu, kad nė vienam iš jų šiomis aplinkybėmis nekiltų naujų pavojų. NVO ir kiti pasienio regionuose dirbantys subjektai pabrėžė pavojų, kad žmonės gali patikėti melagingais apgyvendinimo ar transporto pasiūlymais ir patekti į prekyautojų žmonėmis rankas. Vaikams, nelydimiems nepilnamečiams ir našlaičiams kyla ypač didelė rizika, todėl registracija pirmą kartą atvykus yra labai svarbi siekiant užtikrinti, kad visais etapais būtų laikomasi geriausių vaiko interesų principo. Kiekvienas vaikas turėtų būti atsekamas nuo išvykimo iš Ukrainos iki atvykimo į kelionės tikslo šalį momento. Europolas praneša, kad nelydimi nepilnamečiai pasienyje tampa prekyautojų žmonėmis taikiniu ir įspėja valstybes nares pranešti apie visus įtartinus atvejus. Atsižvelgiant į geriausių vaiko interesus, turi būti visapusiškai laikomasi globėjų šeimų ir kitų priimančiųjų asmenų tikrinimo ir stebėsenos nacionalinių įstatymų ir procedūrų. Nacionalinių pranešėjų prekybos žmonėmis klausimais tinklu visapusiškai naudojamosi remiant veiksmingą subjektų ir asmenų, teikiančių apgyvendinimo ir transporto paslaugas, registravimą. Nuo ginkluotų konfliktų bėgančios moterys ir mergaitės susiduria su ypatingais pavojais ir joms apsaugoti reikalingos tikslinės priemonės¹¹.

Visapusiška pagarba pagrindinėms teisėms, neatsižvelgiant į atvykstančių asmenų pilietybę ar etninę kilmę, turi būti ES atsako kertinis akmuo. Visomis ES priemonėmis nuo atvykimo iki priėmimo ir integracijos ypatingas dėmesys bus skiriamas nediskriminavimui ir konkrečių grupių, kurioms kyla didesnė diskriminacijos rizika, įskaitant **romus ir kitas mažumas** bei **LGBTIQ** bendruomenę, konkrečiam pažeidžiamumui.

2. YPATINGA VAIKŲ APSAUGA

⁹ Viešojo administravimo institucijų mašininio vertimo priemonė „eTranslation“ (europa.eu).

¹⁰ Žr. Mokėjimo sąskaitų direktyvą 2014/92/ES.

¹¹ Žr. Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu šeimoje, COM (2022)105 (2022 03 08).

Kadangi vaikai sudaro daugiau kaip pusę asmenų, kurie išvyko iš Ukrainos dėl Rusijos invazijos, ES pasiryžusi visų pirma užtikrinti, kad šiais vaikais būtų tinkamai pasirūpinta. Tam reikės ypatingų pastangų, pradedant nuo tapatybės nustatymo ir registracijos. Visos viešosios tarnybos ir pilietinė visuomenė turės būti pasirengusios reaguoti ir užtikrinti, kad būtų apsaugotos vaikų teisės ir interesai. ES lėšomis gali būti remiama socialinė įtrauktis, globa ir psichosocialinės konsultacijos, taip pat švietimas.

Kiekvienas iš Ukrainos pabėgęs vaikas patyrė karo traumą ir jo padarinius. Vaikams turi būti **užtikrinta galimybė greitai naudotis savo teisėmis** nediskriminuojant, įskaitant būtiną psichosocialinę paramą, sveikatos priežiūrą ir švietimą (žr. toliau)¹². Darbuotojai, parengti dirbti vaiko teisių apsaugos srityje, vaikams turėtų suteikti pagal jų amžių pritaikytą informaciją apie jų padėtį. Ypatingas dėmesys ir parama reikalingi našlaičiams, nelydimiems arba nuo savo šeimų atskirtiems vaikams, ypač turintiems specialiųjų poreikių ar neįgaliems vaikams.

Valstybių narių nacionalinėms vaikų reikalų institucijoms ir vaiko teisių apsaugos tarnyboms tenka vienas iš pagrindinių vaidmenų užtikrinant tinkamą paramą visiems iš Ukrainos atvykstantiems vaikams ir jų apsaugą. Jaunimo organizacijos ir su jaunimu dirbantys asmenys taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį teikiant konkrečią pagalbą ir psichologinę paramą iš Ukrainos atvykstantiems vaikams¹³. Kultūros ir sporto veikla taip pat gali būti svarbi įveikiant psichologines traumas ir skatinant integraciją. Ypač svarbu nustatyti tinkamai koordinuojamas ir aiškias atsakomybės ribas ir kontaktinius punktus.

ES vaiko teisių strategijoje numatyta išsami veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti, kad būtų visapusiškai atsižvelgiama į vaikų poreikius, sistema. Pagal Europos vaiko garantijų sistemą¹⁴ jau paskirti **nacionaliniai koordinatoriai** ir dar prieš Rusijos invaziją į Ukrainą pristatyti nacionaliniai veiksmų planai, daugiausia dėmesio skiriant migrantų kilmės vaikams. Dabar jiems teks ypatingas vaidmuo stiprinant ir koordinuojant pastangas nacionaliniu lygmeniu ir su regioninės ir vietos valdžios institucijomis, taip pat keičiantis geriausios praktikos pavyzdžiais ES lygmeniu. Be to, kovo 31 d. pradės veikti ES vaiko teisių tinklas, vienijantis nacionalinius atstovus, tarptautines organizacijas, NVO, ombudsmenus ir pačius vaikus.

Didelis atvykstančių asmenų skaičius neturi užkirsti kelio užregistruoti visus **nelydimus vaikus**. Jiems turėtų būti teikiama visapusiška ir saugi parama, kuo greičiau pasitelkiant vaiko teisių apsaugos tarnybų atstovą. Atskirtų vaikų (atvykstančių su suaugusiais, kurie nėra jų įprastiniai globėjai) atveju nacionalinės institucijos turėtų patikrinti atitinkamus dokumentus, kad patvirtintų vaiko tapatybę ir tėvų sutikimą. Šeimos narių paieškos programomis turėtų būti stengiamasi sujungti nelydimus nepilnamečius su šeimos nariais kitose ES vietose. Šie procesai gali užtrukti ilgai, todėl reikia itin atsargiai ieškoti ilgalaikių sprendimų dėl šių vaikų. Komisija bendradarbiaus su tarptautinėmis organizacijomis ir valstybėmis narėmis, kad karo išblaškyti šeimų nariai galėtų susijungti.

Atsižvelgiant į vaikų pažeidžiamumą ir specifinius poreikius, **vaikai**, ypač neįgalieji, iš **Ukrainos institucijų**, pavyzdžiui, našlaičių ar kitų prieglaudų, turi būti nedelsiant nukreipti į

¹² Komunikatas dėl laikinosios apsaugos įgyvendinimo gairių, C(2022) 1806 (2022 03 21).

¹³ Europos jaunimo metų suinteresuotieji subjektai ir nacionaliniai koordinatoriai taip pat raginami pertvarkyti veiklą nacionaliniu lygmeniu, kad jaunimas galėtų pasiūlyti paramą ir išreikšti solidarumą.

¹⁴ COM(2021) 142, 2021 03 24. Taip pat žr. Komisijos komunikatą dėl vaikų apsaugos, COM(2017) 211, 2017 04 12. Laikydamosi Europos vaiko garantijų sistemos, valstybės narės vaikams, kuriems reikia pagalbos, užtikrina galimybę gauti nemokamą ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, švietimą, nemokamą sveikatos priežiūrą, sveiką mitybą ir deramą būstą. Migrantų kilmės vaikai – viena iš pagrindinių tikslinių grupių.

vaiko teisių apsaugos institucijas. Atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus dažnai gali reikėti laikinos globos arba kitokios globos bendruomenėje, taikant būtinas apsaugos priemones.

Valstybės narės raginamos būti ypač budrios **vaikų, kuriems gresia** prekybos žmonėmis ar grobimo **pavojus**, atžvilgiu. Turėtų būti plačiai viešinama visoje ES veikianti pagalbos linija „116000“ dėl dingusių vaikų. Artimiausiais mėnesiais pradės veikti atnaujinta Šengeno informacinė sistema, suteiksianti galimybę įrašyti perspėjimus ne tik dėl jau dingusių vaikų, bet ir prevencinius perspėjimus. Turėtų būti išnaudotos visos šios sistemos teikiamos galimybės.

Be bendrųjų gairių dėl asmenų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, perdavimo, Komisija rengia specialias standartines **nelydimų nepilnamečių perdavimo** procedūras. Jos rengiamos kartu su valstybėmis narėmis ir ES bei JT agentūromis, siekiant užtikrinti, kad pirmenybė būtų teikiama geriausiems vaikų interesams. Su procedūromis bus supažindintos visos atitinkamos institucijos siekiant užtikrinti, kad naudojantis sistema visi nelydimų ir atskirtų vaikų atvejai, net ir labai skubūs, būtų nagrinėjami taikant būtinas apsaugos priemones. Solidarumo platformoje saugiam nelydimų nepilnamečių perdavimui bus teikiama pirmenybė (žr. toliau).

3. TEISĖ Į ŠVIETIMĄ

Kadangi tiek daug pabėgėlių iš Ukrainos yra vaikai, švietimo sistemoms tenka **didžiulis logistinis iššūkis ir didelė socialinė atsakomybė**. Greitas vaikų grįžimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigas ir mokyklas bus svarbus veiksnys siekiant atkurti stabilumą ir padėti sumažinti psichologinį stresą. Galima numatyti, kad didžioji dauguma vaikų bus iš atskirtų šeimų ir daug jų bus nelydimi. Mokyklos, profesinio mokymo įstaigos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos gali padėti nukreipti perkeltuosius vaikus ir jaunimą į socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant psichosocialinę paramą, teikiančias įstaigas, ir ugdyti bendruomenės jausmą. Teisę mokytis turinčių vaikų daugiau nei milijonas, todėl reikia gerokai plėsti ir infrastruktūrą, ir didinti darbuotojų skaičių. Tam reikės Europos komandos požiūrio, pagal kurį ES lėšomis valstybės narės būtų remiamos nacionaliniu ir vietos lygmenimis ir būtų pasinaudota esama parama.

Tikėtina, kad kai kuriuose regionuose vaikų bus daugiau nei kituose. Pradžioje daugiausia jų bus su Ukraina besiribojančiose šalyse ir šioms valstybėms narėms reikia skubios pagalbos, tačiau netrukus kitose kelionės tikslo vietose Europoje gali būti įkurdinamos didesnės vaikų grupės ir jiems reikės tikslinės paramos. **Neatidėliotinas prioritetas** – suteikti šiems vaikams erdvę, kurioje jie jaustųsi saugūs ir galėtų naudotis teise į švietimą, taip pat šalinti kalbos barjerą ir spręsti psichologines traumas. Dėl skirtingų vietos sąlygų reikės įvairiai derinti tiesioginę integraciją į vietos švietimo sistemą ir laikinas priėmimo klases, kad pirmiausia būtų pasirengta įtraukti vaikus į bendrąją švietimo sistemą. Svarbu užmegzti ryšius su šeimomis jų atvykimo metu ir tėvams bei globėjams suteikti visą būtiną informaciją¹⁵. Daug vaikų tam tikrą laiką nebus dalyvavę formaliojo švietimo sistemoje ir jiems reikės ypatingos pagalbos, kad nebūtų atsilikimo. Kiti turės specialiųjų poreikių. Tokiomis aplinkybėmis svarbus vaidmuo gali tekti vaikų neformaliojo švietimo centrums. Be psichosocialinės priežiūros ir kalbų kursų, taip pat svarbu turėti galimybę dalyvauti užklasinėje veikloje,

¹⁵ ES akademijos e. mokymosi platforma teiks paramą švietimo srityje, be kita ko, siekiant integruoti pabėgėlių vaikus ir jų suaugusiuosius šeimos narius ir užtikrinti pastarųjų karjeros galimybes. Joje taip pat gali būti suteikta specialių švietimo žiniasklaidos kanalų (tinklaidžių ir tiesioginių pokalbių bei vaizdo įrašų) priegloba.

pavyzdžiui, sporto ir kultūros veikloje. Papildoma parama, įskaitant ukrainietišškai kalbančių mokytojų įdarbinimą, padėtų integruotis ir įveikti kalbos barjerą.

Valstybės narės svarsto, kokio lankstumo reikia ir kaip greitai pritaikyti **teisines ir administracines taisykles**, kad būtų užtikrinta prieiga prie mokyklų sistemų ir sutelkti papildomi mokytojai, be kita ko, pripažįstant Ukrainoje įgytą pedagoginį išsilavinimą. Be kita ko, bus nagrinėjamos galimos finansinės kliūtys teisei į švietimą. Be to, dabar reikia pradėti rengtis sklandžiai naujų mokslo metų pradžiai, įvertinant pajėgumus, rengiant mokytojus ir nustatant, kaip tenkinti konkrečių grupių poreikius, taip pat kalbų mokymo ar vertimo raštu poreikius. Šie elementai bus labai svarbūs užtikrinant įtraukią mokyklų aplinką. **ES sanglaudos politikos fondai** gali padėti finansuoti įvairių veiklą, kuria remiama integracija į švietimo sistemą. Tai apima ir kalbų kursus. Programa „Erasmus+“ gali padėti darbuotojams laikinai dirbti ten, kur yra daug perkeltųjų asmenų, o Komisija remia pastangas rasti tinkamų darbuotojų ir ekspertinių žinių per programos „Erasmus+“ nacionalines agentūras¹⁶. Tais atvejais, kai institucijos jau dalyvauja „Erasmus+“ bendradarbiavimo projektuose, juos galima pritaikyti prie naujų poreikių, taip pat glaudžiai derinant veiklą su sanglaudos politikos fondais. Komisija suburs valstybes nares, kad būtų skatinama dalytis patirtimi ir nustatyti, ko reikia perkeltųjų vaikų švietimui tęsti. Ji remia valstybes nares sutelkdama visoje Europoje turimas žinias apie veiksmingą perkeltųjų vaikų integraciją į nacionalines švietimo sistemas, be kita ko, rengiant priėmimo pamokas ir skatinant skaitmeninį švietimą, taip pat aukštojo mokslo srityje. Komisija organizuos tarpusavio mokymąsi ir apibendrins politikos gaires dėl vaikų ir paauglių integracijos į švietimo sistemą ar tolesnio mokymo ar studijų.

Pirmenybė bus teikiama tam, kad vaikai išmoktų priimančiosios šalies kalbą ir galėtų pradėti mokytis įprastinėje mokykloje, tačiau jiems taip pat reikės toliau ugdyti įgūdžius savo gimtąja kalba ir bent pereinamuoju laikotarpiu reikės **mokymosi medžiagos** ukrainiečių kalba. ES leidinių biuras, bendradarbiaudamas su Ukrainos valdžios institucijomis, yra pasirengęs spausdinti vadovėlius Ukrainos moksleiviams, kurie šiuo metu yra ES. Mokymosi medžiaga ir kalbų kursai, į kuriuos Komisija gali įgyti teises, taip pat gali būti skelbiami elektroniniu būdu viešoje platformoje „**School Education Gateway**“, kurioje mokytojams ir kitiems švietimo srities suinteresuotiesiems subjektams teikiama nemokama informacija ir profesinio tobulėjimo medžiaga. Vieno langelio principu veikiančioje platformoje bus pateikta Ukrainos mokymosi medžiaga ir valstybių narių medžiaga ukrainiečių kalba. Įgyvendinant dar vieną iniciatyvą bus bendradarbiaujama su **ES švietimo technologijų teikėjais**, kad remiantis Ukrainos Vyriausybės, valstybių narių ir kitų pripažintų subjektų įdirbiu įvairaus išplečiamumo vietas platformose būtų teikiamas tikslinis skaitmeninio švietimo turinys. Be to, kad vaikai galėtų naudotis skaitmeninio švietimo pasiūlymais, jiems reikės deramos įrangos ir šiuo tikslu būtų galima organizuoti piliečių, įmonių ir viešųjų institucijų nepanaudotų, atnaujintų ir naujų prietaisų dovanojimą. Telecentrai ir vietos centrai, kuriuose žmonės gali gerinti savo skaitmeninius įgūdžius, taip pat gali padėti suteikdami galimybę mokytis internetu.

Bus labai svarbu panaudoti į Europą atvykstančių Ukrainos mokytojų gebėjimus. „**eTwinning**“ **bendruomenė** per saugioje platformos erdvėje sukurtas grupes gali padėti mokytojams, kuriems teks integruoti atvykusius vaikus ir aptarti karo temą klasėje. Įsitraukti gali ne tik į programoje „eTwinning“ jau dalyvaujantys Ukrainos mokytojai, bet ir bet kuris iš šalies išvykęs mokytojas, užmezgęs ryšius su kokia nors mokykla.

¹⁶ Taip pat galima pasinaudoti suaugusiųjų švietimo platforma [EPALE](#) (Europos suaugusiųjų mokymosi elektroninė platforma).

Be paramos pradiniam ir viduriniam ugdymui, **aukštojo mokslo įstaigos** jau ieško būdų, kaip į savo miestelius priimti ir integruoti Ukrainos studentus ir akademinį darbuotojus. Reikia lankstumo sudarant palankesnes sąlygas lankyti paskaitas ir atverti galimybių studentams, kuriems suteikta laikinoji apsauga ir kuriems reikia tęsti mokslus. Tam reikės skubiai apsvarstyti, kaip pripažinti Ukrainos aukštojo mokslo kreditus ir kvalifikacijas ir į juos atsižvelgti¹⁷. Programos „Erasmus+“ finansavimo lankstumas ir sinergija su sanglaudos politikos fondais bus naudojami studentų švietimui ir aukštojo mokslo institucijų darbuotojų, kurie taip pat bėga nuo karo, integracijai remti. Programa „Erasmus+“ taip pat bus skatinamas valstybių narių aukštojo mokslo institucijų ir darbuotojų tarpusavio mokymasis.

4. GALIMYBĖ NAUDOTIS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGOMIS

Daugelio nuo karo Ukrainoje bėgančių asmenų, atvykstančių į Europą, sveikatos būklė yra pažeidžiama. Daugelis jų atvykdami susidūrė su realiais sunkumais arba netgi gali būti sužeisti. Kai kurie jau turi susirgimų, kuriems reikia tęstinio gydymo, moterys gali būti nėščios. Daugelio jų psichinei būklei gali kilti sunkumų dėl pastarojo meto patirties. Vaikų poreikiai yra ypatingi ir pirmenybė turėtų būti skiriama psichosocialinei priežiūrai, mitybai, specialiųjų poreikių tenkinimui ar negaliai.

Laikinosios apsaugos direktyvoje pabrėžiamos asmenų, kuriems ji taikoma, teisės į socialinę ir medicininę priežiūrą, įskaitant psichikos sveikatos priežiūrą. Komisija rekomenduoja valstybėms narėms suteikti plačias galimybes gauti ligos išmokas ir susieti jas su priimančiosios valstybės narės valstybine sveikatos priežiūros sistema. Atvykstantiems asmenims reikės pateikti aiškią informaciją apie naudojimosi sveikatos priežiūros paslaugomis tvarką ir sąlygas. Kai kuriose ES integracijos iniciatyvose jau numatytas tvirtas sveikatos aspektas¹⁸. Kartu Komisija nagrinės, kaip būtų galima pripažinti Ukrainos sveikatos priežiūros darbuotojų, įskaitant psichikos sveikatos srities darbuotojus, kvalifikaciją, kad jie galėtų prisidėti tenkinant naujus poreikius.

Neatidėliotinas prioritetas – gydyti asmenis, kuriems dėl skubiosios priežiūros arba lėtinių ligų skubiai reikia specializuoto gydymo ir priežiūros ligoninėje. Komisija sukūrė solidarumo principu grindžiamą **pacientų perkėlimo ES viduje mechanizmą**¹⁹ – pagal jį iš Ukrainos kaimyninių valstybių narių, kurių sveikatos sistemai tenka ypatingas spaudimas, perkeliama pacientai. Valstybėse narėse jau numatyta 10 000 vietų, įskaitant vietas onkologinėmis ligomis sergantiems ir nudegimų patyrusiems pacientams, taip pat vietas pediatrijos skyriuose ir vietas naujagimiams bei jų motinoms. Spaudimą patiriančioms valstybėms narėms taip pat buvo pristatyta vakcinų, vaistų ir medicininės įrangos, įskaitant greitosios pagalbos automobilius.

Komisija ragina valstybes nares visapusiškai pasinaudoti naujomis standartinėmis pacientų perkėlimo procedūromis, pagal šį mechanizmą naudojant **Skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemą**. Šios procedūros suteikia valstybėms narėms galimybę prašyti paramos veiksmingam ir saugiam pacientų medicinos dokumentų perdavimui ir apibrėžti pagrindinius aspektus, į kuriuos reikia atsižvelgti, pavyzdžiui, būklę, gydymo poreikį ir šeiminei padėtį. Medicinos atsargos yra viena iš pagrindinių **Sajungos civilinės saugos mechanizmo** (SCSM) veiklos, kuria remiamos valstybės narės, dalių. Priimančioji valstybė narė padengia atvykstančių

¹⁷ Prie to prisidės Nacionalinių akademinio pripažinimo informacijos centrų tinklas.

¹⁸ Pavyzdžiui, pagal Miestų darbotvarkę numatyta įtraukties partnerystė.

¹⁹ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news/ukraine-commission-sets-european-solidarity-mechanism-intra-eu-medical-transfers-refugees-and-2022-03-08_en.

pacientų gydymo ir priežiūros išlaidas, o medicininis evakavimas ir medicinos atsargų pristatymas gali būti remiami ir bendrai finansuojami pagal SCSM. Tai padėjo valstybėms narėms dovanoti vaistus, įprastus skiepus ir įrangą, kad būtų patenkinti neatidėliotini medicininiai poreikiai. Siekdama padėti paspartinti pacientų medicininį perdavimą, Komisija, glaudžiai koordinuodama veiksmus su valstybėmis narėmis ir PSO Europos regiono biuru, yra pasirengusi remti **medicininio rūšiavimo centrų** labiausiai paveiktų valstybių narių pasienyje kūrimą, kad juose būtų galima nustatyti pradinę diagnozę, skubumą ir ligonines, kurioms perduodami pacientai. SCSM taip pat gali padėti valstybėms narėms siųsti medicinos personalą darbui vietoje.

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) nuolat stebi sveikatos padėtį, įskaitant dėl humanitarinės situacijos kylančią infekcinių ligų riziką. Jis teikia praktines visuomenės sveikatos srities gaires ir paramą vietoje šalims, kurios susiduria su dideliu perkeltųjų asmenų srautu. Šiai veiklai svarbu, kad valstybės narės taikytų griežtas priežiūros sistemas²⁰ ir prašytų reikiamos paramos vietoje, siekiant padėti kovoti su ligų protrūkiais ir padidinti skiepijimo apimtį. ECDC taip pat paskelbė **infekcinių ligų prevencijos ir kontrolės gaires**²¹, kuriomis siekiama didinti bendruomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų informuotumą apie būtinybę užtikrinti galimybę naudotis paslaugomis ir skiepijimo programų tęstinumą, taip pat žinoti apie psichikos ir psichosocialinę sveikatą.

Palyginti su ES, **skiepijimo** aprėptis Ukrainoje yra nedidelė, visų pirma nuo tuberkuliozės, poliomieliito, tymų ir COVID-19. Standartinis vaikų skiepijimas turėtų būti laikomas prioritetu, o specialios skiepijimo kampanijos padėtų nacionaliniams sveikatos priežiūros specialistams šį tikslą įgyvendinti. Šiame etape daug žmonių apgyvendinami priėmimo centruose ar kituose bendruose būstuose ir jiems gali kilti ypač didelė infekcijos rizika. Komisijos pasirengimo ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir reagavimo į jas institucija remia vakcinų pirkimą ir tiekimą, atsižvelgdama į tai, kad siekiant užtikrinti visapusišką apsaugą reikia kelių vaiko skiepu dozių ir jos turi būti paskirstytos per kelis mėnesius. Norint didinti skiepijimo aprėptį svarbu užtikrinti, kad vakcinos būtų lengvai prieinamos visiems iš Ukrainos atvykstantiems asmenims, o tam reikia geros komunikacijos ir planavimo visose vietovėse, kuriose atvykstantys asmenys nusprendžia įsikurti. Atitinkamai išsaugos bendras ES vaistų poreikis, o ES ir valstybės narės bendradarbiaus užtikrinamos stebėseną ir sprendamos tiekimo klausimus. Vakcinų ir vaistų pirkimo procedūros gali būti išplėtos, jei valstybės narės pareikštų tokį poreikį.

Labai svarbu, kad asmenys, kurie dar nebaigė pirmojo vakcinacijos kurso ar negavo stiprinamosios dozės, galėtų lengvai, greitai ir nemokamai pasiskiepyti nuo **COVID-19**. Ypač svarbu užtikrinti pažeidžiamiausių asmenų saugumą. COVID-19 vakcinų atsargų ES pakanka iš Ukrainos atvykstančių asmenų poreikiams patenkinti. Komisija rekomenduoja valstybėms narėms atvykimo proceso metu nemokamai atlikti COVID-19 testus.

Komisija, bendradarbiaudama su NVO ir pilietine visuomene, stiprins tikslinius veiksmus, susijusius su nuo karo bėgančių asmenų **psichikos sveikata** ir **parama po traumų**. Be kita ko, bus teikiama parama didinti vietoje esančius pajėgumus, skirtus psichikos sveikatos krizėms spręsti, ir bus kuriamas ukrainiečių kalba kalbančių psichikos sveikatos specialistų tinklas ES²². Vykdamt iniciatyvą pagal programą „ES – sveikatos labui“ bus renkami ir

²⁰ Tai taip pat gali būti taikoma aplinkosauginei nuotekų priežiūrai, siekiant nustatyti užkrėtimą virusais.

²¹ [Visuomenės sveikatos srities veiklos aspektai, susiję su infekcinių ligų prevencija ir kontrole Rusijos agresijos prieš Ukrainą aplinkybėmis \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/eu-aid_en).

²² Komisija taip pat bendradarbiaus įgyvendinant PSO, UNICEF ir kitų JT agentūrų parengtą bandomąjį Minimalių psichikos sveikatos ir psichosocialinių paslaugų dokumentų rinkinį.

panaudojami geriausios praktikos pavyzdžiai, susiję su psichikos sveikata ir gerove, ypatingą dėmesį skiriant asmenų patirtoms traumoms.

ES sveikatos politikos platforma²³ sukūrė specialų tinklą, skirtą dalytis informacija ir koordinuoti naujas iniciatyvas visuomenės sveikatos klausimais.

5. GALIMYBĖ DIRBTI

Teisė **patekti į darbo rinką** yra vienas iš pagrindinių asmenų, kuriems ES suteikiama laikinoji apsauga, teisių aspektų. Siekiant išvengti galimos įtampos, nuo karo Ukrainoje bėgantiems asmenims reikia paaiškinti apie tikrą abipusę dalyvavimo darbo rinkoje naudą ir šiuo klausimu teikti informaciją. Ankstyvas užimtumas gali turėti didelį poveikį atvykusių asmenų gyvenimui, nes tai jiems suteiktų ekonominį savarankiškumą ir padėtų integruotis į vietos bendruomenę, kartu sumažinant priimančiosioms bendruomenėms tenkančią ekonominę naštą. Galimybės patekti į darbo rinką svarba buvo pabrėžta Čekijos, Estijos, Latvijos, Lietuvos, Lenkijos, Rumunijos ir Slovakijos – kai kurių šalių, į kurias atvyksta daugiausia asmenų, – socialinių reikalų ministrų bendroje deklaracijoje. Šioje deklaracijoje²⁴ jie taip pat pabrėžia ES paramos poreikį.

Laikinosios apsaugos direktyvoje nustatyta, kad asmenys, kuriems suteikta laikinoji apsauga, turėtų turėti galimybę **dirbti pagal darbo sutartį arba savarankiškai**, taip pat dalyvauti **profesiniame mokyme**. Komisija ragina valstybes nares, glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, skubiai imtis nacionalinių priemonių šioms nuostatomis įgyvendinti. Labai svarbu informuoti atvykusius asmenis apie jų teises, kad jie galėtų kuo greičiau pradėti dirbti.

Jų atžvilgiu taip pat turėtų būti laikomasi **vienodo požiūrio**, kiek tai susiję su darbo užmokesčiu ir kitomis darbo sąlygomis. Komisija valstybėms narėms rekomenduoja pagal Laikinosios apsaugos direktyvą suteiktas teises patekti į ES darbo rinką aiškinti kuo plačiau, laisvo judėjimo vidaus rinkoje išimtis taikant tik tinkamai pagrįstomis aplinkybėmis. Asmenys, kuriems ES suteikta laikinoji apsauga, turi teisę patekti į ES darbo rinką. Komisija taip pat ragina suteikti tokią galimybę asmenims, kuriems apsauga suteikiama pagal nacionalinę teisę. Tai sudarytų palankesnes sąlygas užtikrinti visų asmenų, kuriems ES suteikta kokio nors pobūdžio apsauga, finansinį savarankiškumą ir sklandesnę integracijos procesą.

Padėti atvykusiems asmenims įgyti įgūdžių, būtinų norint patekti į ES darbo rinką, yra viena iš pagrindinių ES sanglaudos politikos finansavimo ir naujosios sanglaudos veiksmų programos dėl pabėgėlių Europoje (CARE) bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo užduočių. Ją įgyvendinant, be kita ko, galėtų būti teikiama **pagalba pasirengti užimtumui** ar verslumui rengiant kalbų kursus, konsultacijas, pagrindinį mokymą arba teikiant paramą verslui, o valstybės narės galėtų lanksčiai pritaikyti paramą prie savo poreikių. Kalbos ir pagrindinius skaitmeninius įgūdžius taip pat galima ugdyti naudojantis pagal įgūdžių paktą sukurtais tinklais, į kuriuos būtų įtrauktos regionų ir miestų valdžios institucijos, švietimo organizacijos ir NVO, dalyvaujančios remiant iš Ukrainos pabėgusius žmones. Komisija į trečiųjų šalių piliečiams skirtą **įgūdžių nustatymo ES šabloną** įtraukė ukrainiečių kalbą, kad padėtų darbo ieškantiems ir studijas norintiems tęsti ukrainiečiams.

²³ Jau veikia specialus tinklas „Parama Ukrainai, kaimyninėms ES valstybėms narėms ir Moldovai“.

²⁴ <https://www.lm.gov.lv/en/article/joint-statement-ministers-social-affairs-czech-republic-baltic-states-poland-romania-and-slovakia>.

Atsižvelgiant į didelį nuo karo Ukrainoje bėgančių moterų, kurios ES faktiškai laikomos vienišomis motinomis, skaičių, galimybė **naudotis vaikų priežiūros** ir ikimokyklinio ugdymo paslaugomis bus labai svarbi norint, kad jos galėtų dalyvauti darbo rinkoje. CARE fondų lėšomis gali būti remiamos ir šios srities paslaugos, ir infrastruktūra.

Darbdaviai ir mokymo įstaigos turi gebėti suprasti, kokių įgūdžių turi iš Ukrainos atvykstantys asmenys. Komisija rengia naujas gaires, kuriomis siekiama palengvinti Ukrainoje įgytų **profesinių kvalifikacijų pripažinimą**, ir toliau bendradarbiaus su Europos mokymo fondu, kad būtų galima palyginti Europos kvalifikacijų sandarą ir Ukrainos nacionalinę kvalifikacijų sandarą. Be to, Komisija nagrinėja galimybes pritaikyti Europos skaitmeninius mokymosi kredencialus iš naujo išduodant skaitmeninio formato diplomus nuo karo pabėgusiems asmenims, neturintiems reikiamų dokumentų. Europos mokymo fondas kuria išteklių svetainę, skirtą padėti ukrainiečiams, ieškantiems pagalbos kvalifikacijos pripažinimo klausimais, ir kitiems asmenims, kuriems reikia pagalbos ją aiškinant.

Viena iš teisių, suteikiamų pagal Laikinosios apsaugos direktyvą, – suaugusiųjų teisė į švietimą ir profesinį mokymą. Parama iš Ukrainos atvykstantiems asmenims, siekiantiems persikvalifikuoti, taip pat gali padėti patenkinti ES darbo rinkos poreikius ir pašalinti **įgūdžių spragas**. Europos darbo institucija nustatė²⁵ 28 profesijas, kurios sudaro 14 proc. visų ES darbo vietų, kurioms užimti trūksta darbo jėgos. ES profesinio mokymo agentūra CEDEFOP analizuoja milijonus laisvų darbo vietų visoje Europoje, kad išnagrinėtų, kur ir kokie įgūdžiai reikalingi. Valstybinėms užimtumo tarnyboms teks svarbus vaidmuo aktyvios darbo rinkos politikos srityje, kad būtų galima pasinaudoti atvykusių asmenų įgūdžiais ir derinti paklausą ir pasiūlą darbo rinkoje. Komisija paprašė visų valstybinių užimtumo tarnybų surinkti informaciją apie jų šalyse taikomas priemones ir imsis tolesnių veiksmų rengdama gaires dėl darbuotojų iš Ukrainos integracijos į darbo rinką, įskaitant kaimo vietovėse. Ukrainos startuolius taip pat būtų galima remti pagal specialią paramos programą, kuri pirmajame etape būtų grindžiama priemonėmis, prieinamomis pagal programą „Erasmus“ jauniems verslininkams. Europos įmonių tinklas gali teikti paramą pradedantiems verslininkams.

Be to, Komisija ne tik padės nustatyti iš Ukrainos atvykusių žmonių įgūdžius, bet ir padės jiems palaikyti ryšius su užimtumo tarnybomis, sužinoti apie laisvas darbo vietas ir darbdavius, Komisija pradės įgyvendinti **ES specialistų rezervo** bandomąją iniciatyvą. Naudodamiesi šia internetine priemone kandidatai galės nurodyti savo įgūdžius ir galimybes dirbti. Vykdam šį bandomąjį projektą bus atsižvelgiama į valstybėse narėse, pavyzdžiui, Portugalijoje ir Rumunijoje, jau sėkmingai vykdomas iniciatyvas. Bandomąjį projektą ketinama pradėti įgyvendinti iki vasaros ir jis bus plėtojamas bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, įtraukiant socialinius partnerius ir visus susijusius suinteresuotuosius subjektus. Platforma galėtų sutelkti dėmesį į prioritetinius sektorius, pavyzdžiui, padėti nustatyti mokytojus, galinčius mokyti perkeltuosius vaikus arba rengti kalbų kursus, taip pat vertėjus žodžiu ir priežiūros specialistus, kurie padėtų teikti pagrindines paslaugas atvykstantiems asmenims.

Komisija bendradarbiaus su **socialiniais partneriais**, kad informuotų asmenis, kuriems suteikta apsauga, ir **privatųjį sektorių** apie teises pagal laikinąją apsaugą ir apie programas, parengtas siekiant suderinti darbo pasiūlymus ir įgūdžių profilius. Kiti svarbūs informacijos skleidėjai, be kita ko, yra Europos integracijos tinklas ir Europos integracijos partnerystė. Komisija stiprins šią partnerystę ir užtikrins, kad ji apimtų iš Ukrainos bėgančių asmenų

²⁵ Ataskaita dėl darbo trūkumo ir pertekliaus, Europos darbo institucija, 2021 m. lapkričio mėn.

integraciją į darbo rinką. Visi šie tinklai galėtų padėti rengti mentorystės programas kartu su pilietine visuomene, remiantis esamu bendradarbiavimu su Ukrainos išeivių bendruomene.

6. GALIMYBĖ GAUTI APGYVENDINIMĄ IR BŪSTĄ

Iš Ukrainos bėgantiems asmenims reikia nedelsiant suteikti pastogę. Daugelis jų atvyko tiesiai į šeimos ir draugų namus. Tačiau vis dažniau žmonės bėga nežinodami savo kelionės tikslo šalies. Laikinosios apsaugos direktyva suteikiama teisė į tinkamas ypatingus atvykstančių poreikius atitinkančias apgyvendinimo sąlygas arba teisė gauti lėšas būstui. Į tai taip pat atsižvelgiama Solidarumo platformoje, nes apgyvendinimas ir būstas bus vienas iš pagrindinių veiksmų, nuo kurio priklausys, kaip valstybės narės gali padėti dalytis žmonių priėmimo užduotimis.

Kad patenkintų neatidėliotinus atvykstančiųjų poreikius, tūkstančiai privačių asmenų jau teikia būstą ir pagalbą, taip papildydami valstybių narių oficialius priėmimo pajėgumus. Šis dosnumas rodo, kad Europa, susidūrusi su šia precedento neturinčia padėtimi, solidarizuojasi ir vieningai siekia tikslo. Pagal naują **iniciatyvą „Saugūs namai“** bus teikiama parama savo namus atveriantiems europiečiams, taip papildant iniciatyvas, kurių jau ėmėsi kai kurios valstybės narės, regionų ir vietos subjektai, kuo geriau šiuo tikslu panaudojant esamas ES lėšas ir prireikus sutelkiant tikslinį finansavimą ir internetinius išteklius. Pagal šią iniciatyvą taip pat bus remiamos naujos novatoriškos partnerystės vietos, nacionaliniu ir ES lygmenimis ir pasinaudojama patirtimi, įgyta įgyvendinant bendruomenės rėmimo programas.

Siekiant sustiprinti viešąsias priėmimo sistemas, bus sutelktos Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo ir sanglaudos politikos fondų lėšos. Valstybės narės, kurioms reikia padidinti priėmimo pajėgumus, kad galėtų suteikti pastogę, tiekti reikmenis ir paslaugas, galės pasinaudoti skubiems viešiesiems pirkimams numatytais taisyklėmis, kurios buvo taikytos per 2015–2016 m. migracijos krizę.

Valstybės narės raginamos per Solidarumo platformą koordinuoti tolesnį asmenų, bėgančių nuo karo Ukrainoje, judėjimą, sukuriant transporto jungtis tarp jų pagrindinių atvykimo, tranzito ir kelionės tikslo vietų. Tai turėtų būti daroma atsižvelgiant į priėmimo pajėgumus valstybėse narėse. Koordinuojant šiuos veiksmus turėtų būti užtikrintos oresnės žmonių keliavimo į pasirinktą kelionės tikslo šalį sąlygos, tinkamiau dalijamasi užduotimis visoje Europoje ir geriau nuspėjamas į kelionės tikslo ir tranzito valstybes nares atvykstančių asmenų skaičius.

Tačiau greitai gali prireikti rasti *labiau nuolatinių būsto sprendimų* ir juos reikia įtraukti į platesnę valstybių narių būsto politiką, atsižvelgiant į atvykstančių asmenų ir priimančiųjų bendruomenių, kuriose jau dabar trūksta būstų, poreikius. Europos regioninės plėtros fondas padeda suteikti socialinį būstą šeimoms ir pavieniams asmenims bendruomenėje, be to, fondo lėšomis gali būti finansuojamas būsto pirkimas ir atnaujinimas. Be to, būtų galima numatyti bazinį būsto nuomos mokestį. Europos socialinio fondo lėšomis gali būti remiamos bendruomeninės paslaugos ir apgyvendinimas, ypač specialiųjų poreikių turinčių asmenų, neįgaliųjų, vaikų ir vyresnio amžiaus žmonių.

7. SOLIDARUMO VEIKSMAI

Tiek daug taip greitai nuo karo pabėgusių asmenų – sudėtingas uždavinys visai ES ir jį spręs visa Sąjunga remdamasi, visų pirma, Lenkijos, Rumunijos, Vengrijos ir Slovakijos įdėtomis

įspūdingomis pastangomis. Valdžios institucijos, pilietinė visuomenė ir privatūs asmenys rodo didžiulį ryžtą padėti tiems, kuriems reikia pagalbos.

ES užtikrins, kad valstybės narės gautų reikiamą paramą. Komisija, pasitelkdama Reagavimo į nelaimės koordinavimo centrą, visą parą 7 dienas per savaitę telkė reikiamą pagalbą, o ES agentūros, atsižvelgdamos į valstybių narių prašymus, didina siunčiamų darbuotojų skaičių. Agentūra *Frontex* šiuo metu yra išsiuntusi iš viso daugiau kaip 250 darbuotojų ir jų skaičius toliau didės. ES prieglobsčio agentūra reagoja į valstybių narių prašymus suteikti paramą, taip pat aktyviau įsitraukia Europolas.

Solidarumo platformoje, prie kurios yra prisijungusios valstybės narės, Komisija ir ES agentūros, registruojami ir nagrinėjami valstybių narių nurodyti poreikiai ir koordinuojama tolesnė veikla. Šioje platformoje reguliariai keičiamasi informacija ir bus pateikta išsami priėmimo pajėgumų valstybėse narėse apžvalga. Joje bus derinami pagalbą galinčių teikti asmenų pasiūlymai ir tų, kuriems reikia pagalbos, poreikiai, taip pat bus prisidedama organizuojant asmenų perkėlimą iš didžiausią spaudimą patiriančių valstybių narių į tas, kurios turi tinkamų priėmimo pajėgumų. Platformos veikla bus glaudžiai derinama su Tarybos integruotu politinio atsako į krizes mechanizmu ir ES migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo mechanizmo tinklu, kad būtų identifikuoti poreikiai, ištekliai ir veiksmai. Ypatingas dėmesys skiriamas pažeidžiamiausių asmenų, ypač vaikų, poreikiams.

Prie pastangų prisideda ir **privatusis sektorius**. Komisija svarsto, kaip prie bendrų veiksmų galėtų prisidėti privačių įmonių dovanos natūra. Daugelis **vežėjų** spontaniškai siūlė paramą vežant bėgančius nuo karo, organizuojant humanitarinius traukinius ir teikiant nemokamus bilietus, taip pat pervežant humanitarinę pagalbą į Ukrainą. Siekdama palengvinti ir išplėsti šias pastangas, Komisija koordinuos veiksmus su privačiojo sektoriaus veiklos vykdytojais²⁶. Komisijos įgyvendinimo gairėse rekomenduojama valstybėms narėms neskirti finansinių nuobaudų vežėjams, vežantiems asmenis, kuriems suteikta laikinoji apsauga ir kurie neturi galiojančių kelionės dokumentų.

Be to, milijonų nuo karo prieš Ukrainą bėgančių žmonių atvykimas nėra vien ES reikalas. Partneriai visame pasaulyje pasmerkė Rusijos agresiją ir gali norėti prisidėti prie pagalbos tiems, kurie prarado namus ir pragyvenimo šaltinius. Solidarumo platforma gali padėti per **specialią trečiosioms šalims skirtą bendradarbiavimo platformą**, kad taip būtų galima rasti būdų dėl konflikto perkeltiems asmenims vykti visų pirma į tas šalis, kuriose yra didelės ukrainiečių bendruomenės (pavyzdžiui, Kanadą ar Jungtinę Karalystę).

Taip pat toliau teikiama parama **trečiųjų šalių piliečių**, kurie prasidėjus karui buvo Ukrainoje, **repatriacijai**, be kita ko, informuojant kilmės šalis. Daugelis trečiųjų šalių pasirūpino, kad jų piliečiai būtų repatrijuoti tiesiogiai arba padedant ES. *Frontex* rėmė pirmuosius humanitarinius savanoriško grįžimo skrydžius iš Lenkijos į Tadžikistaną ir Kirgiziją, ir tokių skrydžių organizuojama daugiau. Komisija kartu su Tarptautine migracijos organizacija kuria priemonę, skirtą padėti Rytų partnerystės šalims, pavyzdžiui, Moldovai, repatrijuoti nuo karo bėgančius trečiųjų šalių piliečius.

8. GREITI IR LANKSTŪS SOLIDARUMO VEIKSMŲ FINANSAVIMO SPRENDIMAI

²⁶ Tokios paramos transporto sektoriuje pavyzdžiai yra oro transporto bendrovės, geležinkelių, autobusų ir laivybos bendrovės, siūlančios nemokamus arba lengvatinius bilietus iš Ukrainos bėgantiems asmenims.

Komisija nedelsdama ėmėsi veiksmų, kad padėtų sutelkti finansinę paramą valstybėms narėms, priimančioms nuo karo prieš Ukrainą bėgančius asmenis. Ši veikla grindžiama labai įvairia pagalba, jau teikiama pagal Sąjungos civilinės saugos mechanizmą, sanglaudos politiką ir vidaus reikalų fondus. Parama apima investicijas į infrastruktūrą, įrangą, paslaugas švietimo, užimtumo, būsto, sveikatos, socialinės ir vaikų priežiūros srityse. Kitas skubios pagalbos šaltinis – Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas.

Sanglaudos veiksmų dėl pabėgėlių Europoje (CARE)²⁷ pasiūlymas, kurį artimiausiomis dienomis turi priimti Europos Parlamentas ir Taryba, sudaro sąlygas lanksčiau panaudoti turimas 2014–2020 m. programų lėšas. Visų pirma jis leis lanksčiau naudoti ir tarpusavyje pakeisti Europos regioninės plėtros fondo ir Europos socialinio fondo lėšas. Visos išlaidos, susijusios su nuo karo bėgančiais asmenimis, bus tinkamos finansuoti atgaline data nuo Rusijos įsiveržimo į Ukrainą 2022 m. vasario 24 d. Tai leis nedelsiant sutelkti finansavimą – nelaukiant, kol programos bus pakeistos. Išskirtinė dėl pandemijos nustatyta 100 proc. bendro finansavimo norma pratęsiama vieniems metams ir palengvins nacionaliniams, regioniniams ir vietos biudžetams tenkančią naštą, o lėšos bus skiriamos veiklos poreikiams patenkinti. Šios lankstumo priemonės taip pat turėtų padėti remti daugelį NVO, kurios šiuo metu atlieka tokį svarbų vaidmenį valstybėse narėse priimdamos atvykstančius asmenis ir teikdamos jiems reikalingas būtiniausias paslaugas.

Dėl **vidaus reikalų fondų** pakeitimų atsiras galimybė panaudoti turimas lėšas, 2014–2020 m. skirtas konkrečioms tikslams pagal Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondą, taip suteikiant valstybėms narėms galimybę lanksčiai naudoti šiuos išteklius naujiems poreikiams patenkinti²⁸.

Be to, turimas finansavimas pagal iniciatyvą **REACT-EU**, visų pirma jo 2022 m. dalis, sudaranti iki 10 mlrd. EUR, gali būti naudojamas, jei paskirtis atitinka tikslą užtikrinti atsigavimą po pandemijos. Siekiant paremti valstybes nares, visų pirma esančias arčiausiai ES sienos su Ukraina, pagal iniciatyvą REACT-EU bus skirta papildoma **3 mlrd. EUR** suma išankstinio finansavimo mokėjimams, kad būtų galima sparčiau naudotis lėšomis.

Pagal 2021–2027 m. finansinę programą taip pat galima gauti didelį finansavimą iš vidaus reikalų ir sanglaudos politikos fondų. Valstybės narės jau gali pradėti įgyvendinti finansuoti tinkamus projektus, nes išlaidos yra tinkamos kompensuoti nuo 2021 m. sausio 1 d.

Dėl didesnio lankstumo naudojant ankstesnio ir dabartinio biudžeto laikotarpių lėšas valstybės narės turi įvairių finansavimo galimybių remti nuo karo prieš Ukrainą bėgančius asmenis. Valstybės narės ir regionai raginami pasinaudoti šiomis galimybėmis, paspartinti visų lėšų programavimą ir įtraukti priemones, kuriomis būtų remiami nuo karo Ukrainoje bėgantys asmenys.

Siekiant padėti valstybėms narėms ir regionams įgyvendinti šiuos tikslus sukuriamas **vieno langelio principu veikiantis centras**, kuriuo pasinaudodami visi atitinkami Komisijos ekspertai galės susisiekti su visais susijusiais partneriais valstybėse narėse ir pateikti išsamių rekomendacijų ir individualiems poreikiams pritaikytos paramos, kaip optimaliai panaudoti ES lėšas. Centras teiks ekspertinių žinių, kad į konkrečius valstybių narių klausimus būtų atsakoma tikroju laiku. Į valstybes nares taip pat siunčiamos grupės, galinčios teikti rekomendacijas ir pagalbą vietoje.

²⁷ COM(2022) 109, (2022 03 08).

²⁸ COM(2022) 112, (2022 03 08).

Pagal **techninės paramos priemonę** (TPP) teikiama specialiai pritaikyta parama, kad valstybės narės galėtų stiprinti savo institucinius gebėjimus ir ja taip pat galima pasinaudoti siekiant padėti valstybėms narėms prisitaikyti prie naujų aplinkybių. Reaguodama į naujus valstybių narių poreikius, susijusius su karu, Komisija paskelbė specialų kvietimą teikti paraiškas²⁹. Jos galės prašyti techninės paramos pagal Pavyzdinę migrantų integracijos TPP, kad padėtų jiems greitai gauti gyvybiškai svarbių paslaugų, pavyzdžiui, būsto, švietimo ir užimtumo, ir įsisavinti ES lėšas. Pagal jau pradėtus projektus migrantų integracijos ir vaiko garantijų iniciatyvos srityje vykdoma veikla gali būti greitai pritaikyta prie naujų poreikių, atsiradusių dėl karo Ukrainoje. Septynios valstybės narės jau yra parengusios planus gerinti paramą migrantams, be kita ko, susijusią su įgūdžių pripažinimu ir užimtumu, kuriuos galima koreguoti siekiant patenkinti naujus poreikius. Be to, valstybės narės gali prašyti taikyti specialias priemones greitai techninei paramai sutelkti.

9. IŠVADA

Dėl Rusijos agresijos Ukrainoje priimant milijonus atvykstančių žmonių jau prireikė ir toliau reikės precedento neturinčio ES solidarumo, veiksmų koordinavimo ir savitarpio paramos. Šiame komunikate aptariama, kaip Komisija naudojami visomis turimomis koordinavimo, organizavimo ir finansavimo priemonėmis, kad paremtų konkrečius veiksmus valstybėse narėse.

Komisija kasdien palaiko ryšius su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, pavyzdžiui, verslo bendruomene, NVO ir pilietinės visuomenės veikėjais. Valstybėms narėms reikia greitų atsakymų į klausimus, kaip reaguoti į naujus uždavinius ir vykdyti naujas pareigas, joms tenkančias pagal Laikinosios apsaugos direktyvą.

ES ir jos valstybės narės turi išteklių, žinių ir praktinės patirties būsimiems uždaviniams spręsti. Turime tinklus ir procesus, taip pat ryžto, kurio reikia rezultatams pasiekti. Dabar visa tai turi būti sutelkta siekiant užtikrinti, kad visose valstybėse narėse būtų suderintai teikiama reikiama parama. Kartu europiečių gerą valią paversime praktine pagalba milijonams žmonių, kurie dėl Rusijos agresijos buvo priversti palikti savo namus.

Šiuo metu daugiausia dėmesio skiriama neatidėliotiniams ir vidutinės trukmės poreikiams tenkinti, tačiau dabartinė padėtis dar kartą primena, kad reikia sukurti visapusišką migracijos ir prieglobsčio valdymo sistemą.

Komisija ragina visas institucijas skubiai apsvarstyti šį komunikatą, o būsimame Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdyje, kurį numatyta surengti 2022 m. kovo 28 d., vidaus reikalų ministrams bus suteikta galimybė imtis tolesnių veiksmų atitinkamais klausimais.

²⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_22_1867.